Aziz HASANOVIĆ

ISLAMSKA VIZIJA LJUDSKOG BRATSTVA

Sažetak

Govoriti o bratstvu, svekolikom bratstvu, ljudskom bratstvu, u konkretnom slučaju podrazumijeva i sestrinstvo ili općenito ljudski rod. Islamskim pogledom u ovu tematiku pokušat ćemo osvijetliti kompatibilnost svih nebeskih religija glede ove teme. Narednim rečenicama donosimo islamske teološke okvire kao i primjere dobre prakse koji nam pomažu u razvijanju vlastitih pogleda i jasnih stavova o ljudskom bratstvu.

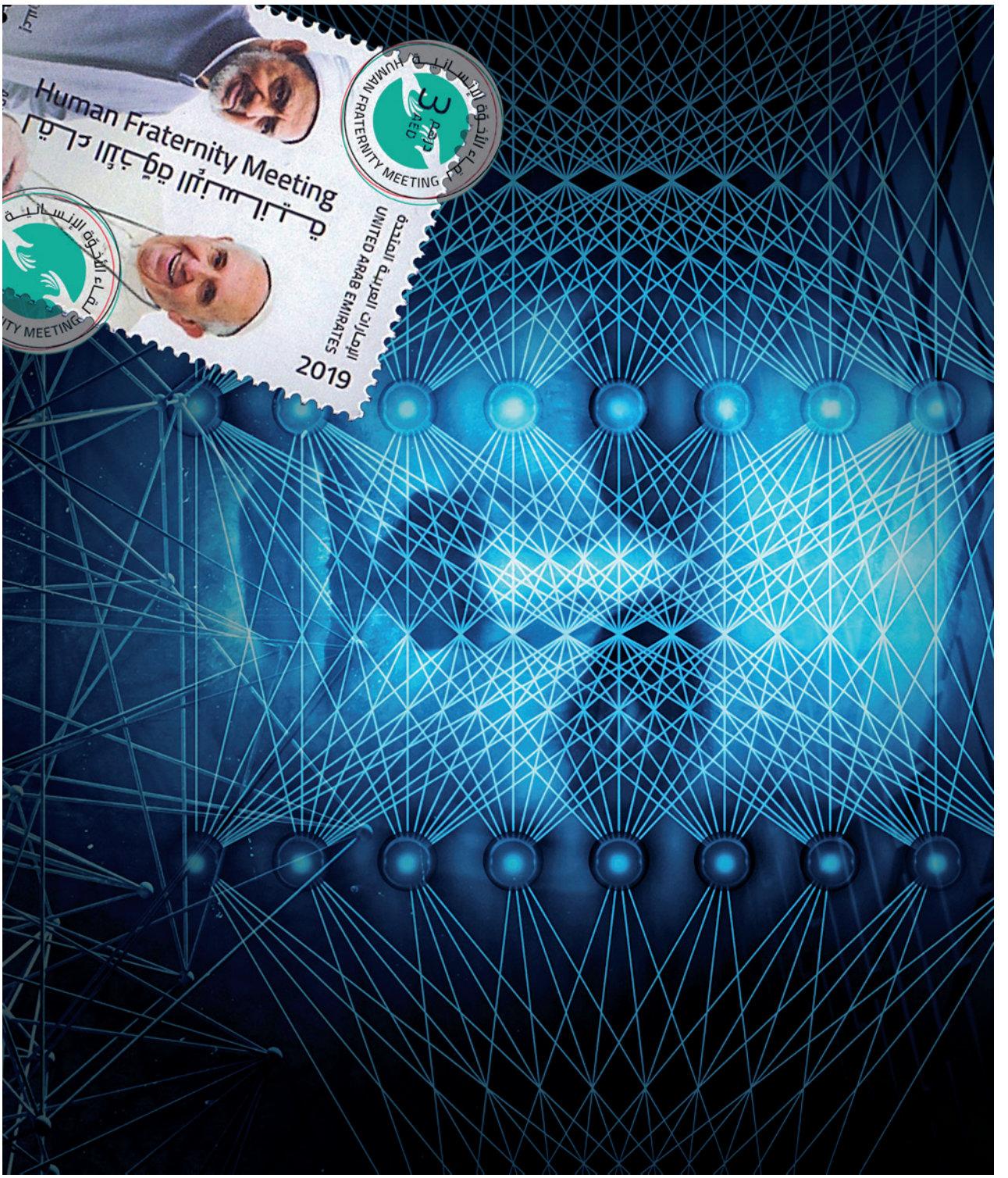
Ključne riječi: *bratstvo, ljudsko bratstvo, islam, Kur'an, sunnet, dijalog, međuvjerski dijalog.*

ISLAMIC VISION OF HUMAN BROTHERHOOD

Abstract

In the actual case, to speak of brotherhood, universal brotherhood, human brotherhood, also implies sisterhood or humankind in general. With the Islamic view on this issue we will attempt to clarify the compatibility of all heavenly religions pertaining to this topic. Sentences that follow will present Islamic theological frameworks, as well as examples of good practice that help us develop our own views and clear attitudes toward human brotherhood.

Key words: *Rbrotherhood, human brotherhood, Islam, Qur'an, Sunnah, dialogue, inter-religious dialogue.*

■ POŠTANSKA MARKICA O POTPISIVANJU "POVELJE O LJUDSKOM BRATSTVU" – ŠEJHU-L-AZHAR DR. AHMED AT-TAYEB I PAPA FRANJO 4. 2. 2019. U ABU DHABIJU.

Uvod

Nastavano na *Povelju o ljudskom bratstvu* koju su potpisali papa Franjo i šejhu-l-Azhar dr. Ahmed At-Tayeb 4. 2. 2019. godine u Abu Dhabiju u nazočnosti preko 500 delegata cijeloga svijeta svih vjerskih denominacija i organizacijskih oblika, ljudsko bratstvo poprima jednu novu dimenziju. Otvorenost, mudrost, hrabrost i vjernička iskrenost, koja dolazi od najvećih vjerskih moralnih autoriteta današnjice, napravila je najveći civilizacijski iskorak u 21. stoljeću. Nama koji smo sudjelovali u nastajanju ove povelje i svjedočili tom povijesnom činu predstavlja veliko zadovoljstvo ali i dodatnu obvezu da Povelja ne ostane mrtvo slovo na papiru. Ovaj čin omogućio je svima nama, suvremenicima nastajanja i potpisivanja Povelje, kao i njene promidžbe i implementacije da budemo dijelom te velike, univerzalne, vjernički prihvatljive, teološki utemeljene ideje. Svi ljudi dobre volje na svijetu ne mogu ostati imuni na ovaj veliki iskorak. Raduje činjenica da je Međunarodna zajednica 4. veljače, dan potpisivanje Povelje proglasila *Međunarodnim danom ljudskog bratstva*. Time je godišnji kalendar ispunjen sa novim terminom l*judsko bratstvo* koji će biti podsjetnik da se ova tema redovito osvješćuje kod ljudi. Istovremeno to je veliko priznanje potpisnicima same povelje i potvrda potrebe kvalitetnih ideja i iskoraka koji zavređuju pozornost cijelog svijeta. Sve to ide u prilog potrebi da se izbjegnu i preveniraju svi oblici ponašanja koji vode konfliktu, nažalost, kojima svakodnevno svjedočimo. Mi koji slijedimo različite puteve ka Jedinome Bogu ovo moramo preuzeti kao dio vlastite misije i pretočiti je u svakodnevne programe. Kako stoji u naslovu ovoga rada bavit ćemo se islamskom vizijom ljudskog bratstva kroz prizmu izvora islama i dobre prakse koju potiču muslimani.

Teološki okviri ljudskog bratstva

Često se može primijetiti da postoje određene skepse naspram vođenja međureligijskoga dijaloga. Neki su skloni ići do te mjere da dijalog kršćana sa muslimanima nazivaju evangelizacijom a, s druge pak strane, islamizacijom. Takav strah je ne utemeljen jer Kur'an nas potiče da otvaramo, jačamo i ustrajavamo na dijalogu.

> „*O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Boga je onaj koji Ga se najviše boji. Bog, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.*“[1]

Ako pogledamo navedeni kur'anski redak /*ajet*/ zamjećujemo da se Svevišnji pozivom obraća svim ljudima /*ejjuhen-nas*/, ističe se temeljni princip na najširoj podlozi da su svi ljudi braća. Dakle, poziv nije upućen samo muslimanima već svim ljudima. Svi ljudi sačinjavaju jednu obitelj i jasno se naglašava da podjela na narode i plemena nema svrhu otuđenja jednih od drugih već to traži međusobno bolje upoznavanje /*lite'arefuu*/, poštivanje, uvažavanje, razumijevanje, povjerenje i bratsku suradnju. Razvidno je također, da se ova velika obitelj pojedinačno i kolektivno ne vrednuje niti promatra kroz pripadnost plemenu, narodu, naciji, položaju ili bilo kojoj drugoj odrednici već se, kao jedini parametar vrednovanja, s Božje strane gleda kroz prizmu pobožnosti, služenju samo Njemu /*taqwa*/, a koja služi moralnoj veličini i uzdizanju.

Poznati tumači Kur'ana /*mufessiri*/ Zamahšeri, Razi, Bejdawi tumačeći ovaj redak /*ajet*/ „*O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo*…“ ukazuju da se ova jednakost biološkog porijekla odražava u jednakosti ljudskog dostojanstva koje je svima zajedničko.[2]

Az-Zamahšeri[3] u svom tumačenju dijela navedenog retka /*ajeta*/ „*na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali*….“, kaže: *Znajte da svi ljudi pripadaju jednoj ljudskoj obitelji bez ikakve prirođene superiornosti jednog nad*

[1] ***Kur'an***, *El-Hudžurat*, 13.

[2] Asad, Muhamed, ***Poruka Kur'ana*** – Prijevod i komentar, El Kalem, Sarajevo, 2004.,

[3] Az-Zamhašeri (um. 1144.), veliki komentator (mufessir) Kur'ana. Pojavljuje se u Perziji u 12. stoljeću. Putovao je po velikim svjetskim obrazovnim središtima toga doba. Napisao je opsežni komentar Kur'ana El-Keššaf koji pripada racionalističkom mu'tezilijskom pravcu tumačenja. Poznat je i kao filolog. Njegovo djelo Esasu-l-Belaga je nenadmašni stilistički rječnik klasičnog arapskog jezika.

drugim. Drugim riječima evolucija ljudi na „*narode i plemena*“ zamišljena je prije da unapređuje nego da umanjuje njihovu uzajamnu želju da shvate i cijene bitnu ljudsku jedinost koja je u osnovi njihovih vanjskih razlikovanja. U skladu s tim, sve rasne, nacionalne i plemenske predrasude /*'asabijja*/ osuđene su u Kur'anu kao i hadisu.[4][5]

Čuveni komentator Kur'ana Sayyid Qutb[6] u svom komentaru *'U okrilju Kur'an'* komentirajući ovaj redak /*ajet*/ kaže: „O, ljudi! Onaj koji vas poziva ovim pozivom je Onaj koji vas je stvorio od jednog čovjeka i jedne žene. On će vam objasniti cilj vaše podjele na narode i plemena. Cilj ove podjele nije međusobno ubijanje i sukobljavanje. Njen cilj je upoznavanje i harmonija. Razlike u jezicima i bojama, razlike u navikama i moralu, razlike u nadarenosti i spremnosti su razlike koje ne traže sukob i razdor nego suradnju za preuzimanje svih obaveza i izvršavanje svih potreba. Boja, nacija, jezik, domovina i drugo nemaju nikakve važnosti u Božjim mjerilima. Postoji samo jedno mjerilo prema kojem se određuju vrijednosti i sa kojima se zna prednost jednog u odnosu na drugog čovjeka. *'Najugledniji kod Boga je onaj koji Ga se najviše boji.'*[7]

Pogled i tumačenje koja smo vidjeli kroz prizmu četvorice poznatih tumača Kur'ana iz različitih vremena gotovo da su identična. Svi ukazuju na isto ishodište čovječanstva čime se gubi svaki povod za sukobe na Zemlji i snižavaju sve mogućnosti poradi kojih se otvara neprijateljstvo. Barjak ponosa koji se preporuča i vrednuje je barjak bogobojaznosti /*taqwa*/ a ne bilo koji drugi. U prilog ovoj tvrdnji je i hadis Božjeg poslanika Muhameda a.s.: „*Svi ste vi Ademovi potomci, a Adem je stvoren od zemlje. Zabranjeno je dičiti se svojim precima ili će biti kod Boga manji od skarabeja.*“[8]

Sličnih kur'anskih sadržaja nalazimo i u drugim poglavljima gdje se Svevišnji obraća svim ljudima, ukazuje na isti izvor i potiče na zajedništvo, uvažavanje i suradnju: „*O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. A Boga se bojte s imenom čijim jedni druge molite i rodbinske veze ne kidajte, jer Bog, zaista, nad vama bdi.*“[9]

---

[4] *Hadis* - arap. govor. U islamskoj pravnoj znanosti i islamskoj literature taj se izričaj rabi isključivo za riječi koje je zabilježio poslanik islama Muhamed a.s. Razvijena je cijela hadiska znanost koja se bavi proučavanjem i valorizacijom hadisa.

[5] Asad, Muhamed, *Poruka Kur'ana* – Prijevod i komentar, El Kalem, Sarajevo, 2004., str. 801.,

[6] Sayyid Ibrahim Husayn Shadhili Qutb – (1906.- 1966.) u Egiptu. Najpoznatiji komentar Kur'ana je ***'Fi zilali el-Kur'an***, *U okrilju Kur'ana*.

[7] Qutb, Sayyid, ***U okrilju Kur'ana***, FIN-a, Sarajevo, 2000.,

[8] Ebu Bekr Bezzar u *Musnedu*, od Huzejfe.

[9] ***Kur'an***, *En-Nisa*, 1.

ILUSTRACIJA IZ FALNAME (KNJIGA ZNAMENJA); ANĐELI (MELEKI) SE KLANJAJU PRED ADEMOM (ADAMOM) I HAVOM (EVOM) U DŽENETU. RAZDOBLJE SAFAVIDA, SREDINA 1550-IH – POČETAK 1560-IH. IRAN, QAZVIN. © GALERIJA ARTHUR M. SACKLER, PRISTUPNI BROJ S1986.251 I S1986.254.

Pozivom ljudima na predanost Bogu poradi zajedničkog korijena „*koji vas od jednog čovjeka stvara*“ i usmjeravanje na zajedničku obitelj „*a od njega je i drugu njegovu stvorio*“, završavajući redak /*ajet*/ upozorenjem čovjeka da ga Bog promatra i prati, „*jer Bog, zaista, stalno nad vama bdi*“ počinje poglavlje /*sura*/ *En-Nisa*.

Ove činjenice govore da je čovječanstvo proisteklo iz jedne volje, spaja se u jednoj obitelji, susreće u jednoj niti, proistječe iz jednog osnova i pripada jednom porijeklu. Kada bi ljudi shvatili ove činjenice iščezle bi u njihovim osjećajima svake iskre razlike. Istinska spoznaja ovih činjenica bila bi najveća garancija za odstranjenje rasne, klasne, vjerske, plemenske, nacionalne, spolne ili bilo koje druge odrednice. Stavljanje bilo koje odrednice ispred ove spoznaje znači udaljavanje i nerazumijevanje Božjeg nauma stvaranja čovjeka na zemlji.

Druga činjenica, koja ukazuje da je od jednog čovjeka i druga njegova stvorena je potvrda, kada bi to čovječanstvo shvatilo, da u bolne greške pripisane ženi, pripisujući joj razna apsurdna poimanja, gledajući u njoj izvor prljavštine i nečistoće, a ona je potekla od prvog čovjeka i po prirodi i po sklonosti. Prema tome, nema nikakve razlike ni u osnovi ni u prirodi između muškarca i žene. Razlika je samo u spremnosti i ulozi. U navedenom kur'anskom ajetu/ retku/ definirana je obitelj i njezina uloga u društvu. Kur'anski tekstovi daju veliku pozornost obitelji gdje su razrađene sve pojedinosti i precizirana sva prava i obveze. Istinsko razumijevanje ove Božje poruke iskazane u prvom *ajetu* /retku/ poglavlja *En-Nisa* /Žene/ najbolja je prevencija svim sukobima i netrpeljivostima u svijetu i izravno upućivanje na bratsku dimenziju čovječanstva.